

De zwarte engbloem, een ongewenste nieuwkomer

*Als je van de Wassenaaarse Slag naar Scheveningen fietst, zie je kort na het verlaten van het dennenbos iets opmerkelijks. Grote delen van de berm zijn hier afgedekt met grote stukken donker plastic folie. Een informatiebord van Dunea, de beheerder van dit duingebied, maakt duidelijk dat het hier gaat om de bestrijding van de zwarte engbloem (*Vincetoxium nigrum*). Vanwaar deze ingrijpende maatregelen?*

JELLE VAN DIJK & HARRIE VAN DER HAGEN

Maatregelen langs fietspad
Meijndel om zwarte
engbloem te bestrijden.
Foto: Gerrit van Ommering

De zwarte engbloem hoort van nature thuis in Zuid-Europa. In 1931 trof H. de Boer 'enkele planten dezer soort' aan in de duinen ten noorden van Noordwijk. Begin jaren zestig werd de zwarte engbloem voor het eerst in Meijndel aangetroffen, vermoedelijk meegekomen met uitgestrooid fazantenvoer. De groeiplaats breidde zich langzaam uit via wortelstokken, maar bleef beperkt tot één locatie langs het fietspad. Begin jaren negentig werd de zwarte engbloem opnieuw in de duinen ten noorden van Noordwijk aangetroffen: enkele tientallen planten op twee plekken aan de rand van dennenbos. Tot de eeuwwisseling bleef de verspreiding in ons land beperkt tot Meijndel en Noordwijk. Na 2005 is de zwarte engbloem ook elders in ons land opgedoken: bij IJmuiden, Maasvlakte, Gorinchem, Amersfoort, Boxmeer en Wageningen. Van een massaal voorkomen zoals in Meijndel en de Noordwijkse duinen is evenwel (nog) geen sprake.

Toename en bestrijding in Meijndel

Rond 1995 veranderde de situatie in Meijndel ingrijpend. De groeiplaats langs het fietspad nam duidelijk in omvang toe en ook elders in dit duingebied werd de zwarte engbloem aangetroffen. Hierbij heeft verspreiding van worteldelen door dienstauto's en neerleggen van maaisel mogelijk een rol gespeeld. Uit elk stukje wortelstok kan namelijk een nieuwe plant groeien. Maar de grootste toename van het aantal locaties

werd waarschijnlijk veroorzaakt door verspreiding van zaden. Sinds 1995 produceren veel planten zaaddozen met zaden en zaadpluis. Omdat de zwarte engbloem flinke stukken open duin ging overwoekeren, besloot Dunea om erger te voorkomen en deze soort te gaan bestrijden. Jonge planten buiten de oude groeiplaats worden uitgestoken en gesloten vegetaties worden gemaaid voordat de vruchtzetting op gang komt. Sinds 2011 is daar de methode met het donkere afdekdoek bijgekomen. Gedurende twee jaar wordt de plek afgedekt. Door de planten af te sluiten van het licht raken de planten uitgeput en leggen zo het loodje. Hierna komen de gewone duingrasslandsoorten weer terug. Buiten het afgedekte gebied blijft gemaaid worden. Deze combinatie blijkt voorlopig goed te werken.

Eén hectare duin bedekt met zwarte engbloem

In de Noordwijkse duinen is pas de laatste tien jaar sprake van een sterke toename. Er ontstonden drie nieuwe vestigingen in het open duin op enige afstand van de oude groeiplaatsen, ook hier waarschijnlijk via zaadverspreiding. Hier vormt de zwarte engbloem inmiddels honderden dichte pollen - dat zijn wel duizenden planten - met ineengedraaide stengels tot ruim een halve meter hoogte. Deze pollen blijven ook in de winter zichtbaar. Bij elkaar bedekken deze planten ongeveer één hectare open duingebied. Van bestrijding zoals in Meijndel is bij Noordwijk nog geen sprake. Maar ook hier moet de vraag worden gesteld of de uitdijende populatie in het open duin te handhaven is in het kader van de Natura-2000 wetgeving. De zwarte engbloem groeit in het open duin en bedreigt daarmee het strikt beschermde habitatype Grijze Duinen. Bij ongewenste nieuwkomers is het zaak om tijdig in te grijpen.

JELLE VAN DIJK IS REDACTEUR VAN DUIN
HARRIE VAN DER HAGEN IS BELEIDSMEDEWERKER
NATUURSTRATEGIE BIJ DUNEa

Bloem van zwarte engbloem.
Foto: Joost Bouwmeester